

משה שמרנבוך

ראב"ד

לכל מקהלות האשכנזים

מח"ס מועדים וזמנים ושו"ת תשובות וחנוניות
רב בית הכנסת הגר"א, ור"מ במרכז התורה הרב-נוף

סגן נשיא העדה החרדית

בעיה"ק ירושלים ת"ז

ער"ח אייר תשס"ד

כדאמרינן בפסחים (קיא:): שרא דעניותא נביל שמיה עכ"ל.

הגויים אדוקים בע"ז ומוכנים למסור כספם וזהבם ושערם, שבטוחים שאליל זה עוזר כשעושים פעולה עבורו, וידוע שיצרא דע"ז תקיף מאוד, וכאילו רואים נפלאות ממש, ואצלינו זכינו שנתבטל יצרא דע"ז ולא אצלם, אבל פלא הדבר שבחשש רחוק טריפות חוששין ונמנעין, וכאן אף שזהו מחמורות שבחמורות לא פורשים, ומה עוד מתפשים איזה סברא קלושה להקל באיסור חמור כי האי, וכפי הנראה בדור האחרון כבזמנינו חוזר הקב"ה בנסיון דעבודה זרה, וה' יעזור ונעמוד בו.

וכעיר הנדחת נהרגין גם נשים של העובדים אף שלא עבדו, עיי' רמב"ם (פ"ד מה' ע"ז ה"ו) ובכס"מ שם, ושמעתי לפרש דבעבודה זרה קפיד קוב"ה על שהיה לה למחות, וכ"ש כאן שהבעל צריך למחות באשתו ולמנועה מללבוש פאה עם ספק תקרובת ע"ז, ולא מועיל אמירת המוכר שאצלם אין מהודו שכך הטעו אותם, רק צריך בירור יסודי ומקיף במקור וכדין טריפות.

כתב הרמב"ם (פ"ז ה"ב) תקרובת עבודה זרה אסור בהנאה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך, וכל הנהנה לוקה שתיים, אחת משום ולא תביא תועבה אל ביתך, ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם, עכ"ל, וכן כתב בחינוך מצוה קי"א ומצוה תכ"ט, אבל הרמב"ן מצוה קצ"ב חולק וס"ל דאיסור אכילה והנאה נלמד מקרא דפן תכרות ברית וגו' וקרא לך ואכלת מזבח, עיי"ש, וכן דעת הסמ"ג (לאוין מ"ה קמ"ח). וכל הראשונים כתבו דאיסורו מה"ת, מלבד התוס' ב"ק עב: שנסתפקו בזה.

ובברכות יט: אמר רב יהודה אמר רב המוצא כלאים בבגדו פושטן אפילו בשוק מ"ט אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה', ועיי"ש דה"ה בכל ל"ח שבתורה, ועיי"ש שו"ע יו"ד סי' ש"ג סי"א דגם ברואה על חבירו הדין כן. וביו"ד סי' קנ"ז סעיף א' ברמ"א כתב דבכל לא תעשה שבתורה אם יוכל להציל עצמו בכל אשר לו צריך ליתן הכל ולא יעבור ל"ת, וכן הוא ברמ"א אר"ח סימן תרנ"ו.

ובשו"ע יו"ד סי' קנ"ה סעיף ב' הביא ב' שיטות אם איכא דין יהרג ואל יעבור באיסור הנאה דתקרובת ע"ז, וכתב הש"ך דהסכמת הפוסקים כסברא הראשונה להקל, וכן נוטה דברי המחבר, אבל דעת א"ז הגר"א שם (סקי"ד) דגם בזה יהרג ואל יעבור כדין אביזריהו דע"ז, והריב"ש סי' רנ"ה כתב שגם באיסורי הנאה של סתם יינם דרבנן אין מתרפאין בהן כלל, והובא דבריו בחכמת אדם (כלל פ"ח), ומי יערב לבו להקל באיסור יהרג ואל יעבור.!

ומלבד איסור הנאה שיש בזה, אסור ג"כ להחזיקו בביתו לפי שיטת הרמב"ם והחינוך הנ"ל

אודות פאות נכריות בשוק היום משער טבעי או בתערובת שער טבעי, שנתכרר שהרבה מהם שמכונים אירופאי, מקורם מהודו, ונגזרו כפולחן עבודה זרה, ולאח"כ נמכר ליצרני הפיאות שמעבדים אותו לייצור הפאות עד שמקבל תחושה של שער אירופאי, ויש להם דין תקרובת ע"ז ממש כמו שיבואר לפנינו.

הנה בהודו לפי האמונה העתיקה שלהם המכונה "הינדו" הם עובדי עבודה זרה ממש כימי קדם, ואחר מדרכי פולחנם להאליל, הוא בהקרבת שערותיהם לאליל, בזה שמגלחין שערותיהם להאליל, וזה סדר פולחנם, כי אצל ההינדים השער הוא החלק החשוב - הנעלה ביותר של האדם, כפרט אצל הנשים ההינדיות שער ראשן אינו רק ענין של יופי אלא זהו גאוותן, ולא מגלחות שערותיהן אלא בדרך הקרבה להאליל, ובדרך כלל כאשר רוצה ההינדי לבקש בקשה רצינית מן האליל הוא נודר שאם תתמלא בקשתו יבוא לטירופטי - מקומו של האליל, ויקריב שם את שערו, ולדבריהם רבבות נושעו ונושעים על ידי פולחן זה, ומאות מליונים כפשוטו מאמינים באמונה טפילה זו, ובאופן ממוצע מידי יום ביומו כ- 25,000 איש מקריבים שערותיהם לאליל הנמצא שם, (מתוך כ- 50,000 איש שפוקדים את המקום), ויודעים הם שהשערות נמכרות לאחר מכן וזה לא מפריע להם, כי עיקר הפולחן הוא גוף ההתגלחות להאליל, ולא איכפת להם מה קורה עם השערות אח"כ, (ועיי' רשב"א ע"ז נא: ד"ה ואותן).

ולפנים עובדי האלילים הסתפקו בגילוח לבד ואח"כ זרקו השערות לאשפה, וגם היום כוונתם להקריב שערם לכבוד האליל, ורק בשנים האחרונות שהתפתח שוק גדול לשערות הרי הם מוכרים את השערות של הנשים (לאחר המיון) לסוחרים ומשווקים שערות לייצרני הפאות, ומיובאות לכל המזרח הרחוק סין וקוריאה, ואירופה וארה"ב, וכפי הנשמע הנשים שמה מטפחות מאוד שערותיהן, ומידי ערב מושחות שערותיהן בשמן קוקוס ומועיל לטיב ויופי הפיאה נכרית, והתיפלה מרויחה מליוני דולרים בשנה מעסק זה של מכירת השערות.

והנה כפולחן זה של גזיות השערות לעבודה זרה, נאסרו השערות בהנאה מדין תקרובת עבודה זרה, וכמפורש בשו"ע יו"ד סי' קל"ט סעיף ג' דברבר שאין מקריבין ממנו בפנים נאסר כשעשה ממנו כעין זביחה או כעין זריקה המשתברת, והוא דרך לעבודה באותו דבר, ואפילו כשאין דרך לעבודה בזה הענין, נאסר מפני ששבירת המקל דומה לזביחה, ע"ש, ומקורו מדברי הגמ' ע"ז (נא). דבשבירת מקל לע"ז או כצירת ענבים לע"ז נאסר מדין תקרובת עבודה זרה לפי פירושו רש"י והתוס' והרא"ש, וכן

פסקו הטור והרמב"ם והראב"ד, [ודלא כהרמב"ן והריטב"א], וע"ע במאירי ע"ז נא ד"ה ספת שכל התיכה תולדה דזביחה, וא"כ שערות אלו דין תקרובת ע"ז עליהן וכיין נסך שנתנסך לפני ע"ז.

וגם בשוחט או גוזז שלא בפני עבודה זרה פשיטא דנאסר מדין תקרובת עבודה זרה, וכמפורש בתוס' חולין דף מ' ע"א (ד"ה לפני) דאפילו לר' יהודה בן בתירה דס"ל בניסוך היין דלא נאסר אלא בנתנסך בפני ע"ז, כשחיטה מודה שנאסר גם שלא בפניה, וטעמא דמילתא, או כמבואר בחינוך (מצוה קיא) דשאני שחיטה דהוי מעשה גדול גם שלא בפניה ורק ניסוך היין לא הוי מעשה גדול אלא בנתנסך בפניה, או כמבואר בספר עבודת עבודה (להגרש"ק) ע"ז נט: דשאני ניסוך דאין הדרך לנסך אלא בפניה, ולכן ס"ל לריב"ב דאינו נאסר אלא בנתנסך לפניו, אבל שחיטה דדרך לשחוט גם שלא בפני ע"ז נאסר גם בנשחט שלא בפניה ע"ש, ושני טעמים אלו שייכים כמו כן בגזיזה, דדרך עבודתה בכך, והוי מעשה גדול, וק"ו דלחכמים דפליגי אר' יהודה ב"ב דנאסר, וכן מפורש בחידושי הרשב"א (ע"ז נא) דבבצירה או לישא שלא בפני הע"ז ג"כ נאסר מדין תקרובת ע"ז, וביותר מזה מבואר בגמ' (ע"ז נא): בסוגיא דקלקלין, ע"ש תוד"ה אפילו, ובמהר"ם שם, וע"ע חידושי הרשב"א שם, ובשו"ע סי' קלט סעיף ה', והדברים ברורים. ומלכך כל זה הרי מסתפרין במקום מיוחד, ועליו מתנוסס פסל גדול, ולכאורה נחשב בפניה ממש, (וק"ו כפי מה ששמעתי שמתפרים מול תמונה של הפסל).

והנה גם המספר שמגלח השערות הוא א' מהכת הטמאים ושייך לדתם, ומאמין באמונתם הטפילה, ובדואי הנהגה כשמשפירים לכבוד האליל ומתכווין לע"ז, וכיין שהוא עושה מעשה ההתגלחות שזהו הקרבן לעבודה זרה, א"כ הוא הוא העושה עיקר העבודה להאליל והוי תקרובת ע"ז, ועוד שבתקרובת ע"ז כל שעושה מעשה לשם ע"ז אף כשאינו עיקר הפולחן, חשיב תקרובת ע"ז, וכמבואר בגמ' ע"ז (נא) דבצירת פרכילי ענבים נאסר משעת בצירה, כיון שבצרין מתחילה לכך, וכמבואר ברשב"א (ד"ה פרכילי וד"ה ואותן) דכל שא"א להביא מן השוק אלא צריך לבוצרן לשם ע"ז או ללוש לשם ע"ז חשיב תקרובת, אע"פ שעיקר הפולחן הוא בהבאה לפניו, והבצירה והלישה הוי מעשה לשמה גרידא, אפ"ה נאסר מדין תקרובת ע"ז, א"כ ק"ו במעשה הגילוח שהספר עושה לשם ע"ז.

ועוד דגם במעשה הטיית הראש של המתגלח לעבודה זרה נאסר השערות מדין מסייע כאילו היה מגלח בעצמו, ואף לפי הרבה פוסקים דס"ל דכלל התורה כולה [מלבד בפירות הראש] מסייע אין בו ממש, ע"י נקודת הכסף יו"ד סי' קצח ס"כ ומג"א ריש סימן שמ ומ"ב ס"ק ג ובסי' שכח (ס"ק יא), כיון שהעושה המלאכה יכול לעשותו גם לולי הסיוע שלו, ע"י מג"א סי' שכ"ח (סקט"ו) ומ"ב (ס"ק ס), מ"מ לגבי עבודה זרה קי"ל דאפילו בשנים שוחטין וא' מהם מסייע שאין בו ממש ומתכווין לע"ז נאסרה הבהמה מדין תקרובת, כמבואר בתבואות שור (שמלה חדשה סי' ד' סעיף ט"ו) וטעם הדבר משם דבשוחט לע"ז אפילו במעשה כל דהו נאסר, וכ"ש לפי שיטת ה"ט"ז והחכ"צ (סי' פב) דס"ל שגם בכל התורה כולה אמרינן דגם בסיוע של הטיית הראש או הושטת אצבעו הוי מעשה בעצמו ואסור, (וע"י חת"ס (סי' שכח וסי' שמ) שנשאר בצ"ע אי קי"ל כה"ט"ז או כהגה"כ).

ואפילו אם היינו אומרים גבי עבודת פעור שאין הצואה נאסרת, כיון דהעבודה היא במעשה גיבול שפוער עצמו לפעור והצואה הוי דבר צדדי, ולכן אין הצואה חשיבא תקרובת, הכא פשיטא דהשערות נאסרות, דהרי בפולחן גזיזת השערות של ההינדוים נותנים מכבודם להאליל ולכן הוי כקרבן לע"ז, וגם מעיקרא נודדים בעת צרה להאליל שאם יוושעו יגלחו השער, ולא שהעבודה הוא אך ורק לנוול את האדם המתגלח, [ועבודת הפעור משמע בגמ' (סנהדרין סד) וברמב"ם (פ"ב ע"ז ה"ה) ומפורש להדיא בריב"ש (סי' קי), ובכסף משנה שם, דדרך עבודתה בכיזוי האליל, שכתב שם מי שעובד ומכווין לבזות, כיון שדרך עבודתה באותו כיזוי וכו', שעובדיה חושבין שהע"ז היא חושקת באותו כזוי

דאיסור הנאה נלמד מקרא דלא תביא תועבה אל ביתך, וע"ע רש"י ע"ז ס"ד. ד"ה רבנן, דהמצוה דאכד תאבדון הוא גם בתקרובת ע"ז כמו יין נסך ע"ע קה"י כבא קמא סוף סי' ג'. וראוי להביא בזה דברי קדוש ה' האור החיים הקדוש על הפסוק (שמות כ"ג - כ"ד) לא תשתחוה לאלהיהם ולא תעבדם וגו' כי הרס תהרסם ושבר תשבר מצבתיהם, .. ולהיות שרצה לצוותם על הריסתם ושברונם לזה קדם לומר לא תשתחוה וגו' לומר שאם לא הרס ולא שיבר הנה הוא כעובד עבודה זרה, כי ה' תופס על המחשבה בעבודה זרה, וצריכין היכר לשלילת מחשבת ע"ז מלבם, ואין היכר אלא בשכר מצבותיהם ואם לא יעשו כן הרי הם כעובדי ע"ז ע"ש, ואע"פ דמשמעות הפסוק והאזה"ה משמע דאיירי בשבירת ע"ז עצמה, מ"מ בודאי שגם מי שנמנע מלאבד תקרובת ע"ז יש בו נגיעה מהעבירה על הלאו דלא תשתחוה, וחיל ורעדה אחזתנו כשאין אנו מקיימין מצוה זאת. וכ"ש הנהגה מן התקרובת עבודה זרה, וידוע דברי רבינו החזון איש זצ"ל (מועד סי' ל"ח) דהנהגה מרבר שנוצר בעבירה הוי חילול השם נורא מאוד שמראה שאינו חס לכבוד שמים, ובדאי שערות אלו שנתגלחו לכבוד עבודה זרה אשר אין לך מרידה גדולה בכבוד שמים גדול מזה, איך אפשר להנות ולהתפיות בזה, ובדואי חמור הרבה יותר ממי שרק אינו מאבד ע"ז שמבואר באוה"ח הק' דנחשב כעובד ע"ז כ"ש הנהגה ממנה, וכפרט אנו בארץ ישראל אשר במצוה מיוחדת נצטוונו בכניסתה לאבד ע"ז "ולשרש אחריה". וע"ע צפנת פענח שדייק ג"כ מסנהדרין צ' ע"א דבביטול מצות עשה דונתצתם מזבחותם ה"ז כעובד ע"ז ממש, ע"ש היטב, (וע"י תו"ט ע"ז פ"ג מ"ח דתקרובת ע"ז חמור מע"ז גופא שמשמא באהל).

ועוד איכא כמה פרטי דינים אשר צריך לזהר שלא ליכשל באיסור הנאה מתקרובת ע"ז, א' מבואר בשו"ע סי' קל"ג ס"א דבאיסור הנאה דיי"נ צריך לקבור אפרן לאחר שרפתן, כדי שלא יכשל באיסור הנאה מהאפר, ב' גם דמי התקרובת אסור בהנאה, דתקרובת עבודה זרה תופס דמיו כמבואר בשו"ע סי' קל"ג ס"א בדין יין נסך, וא"כ יש לחשוש מליטול דמים מסוחרי הפאות בין מהמוכרים ובין ממעצבי פאות, שיש לחוש שמא נתערב בממונם חליפי תקרובת ע"ז דאסור בהנאה, ואם כן מי שרוצה לקנות פאה סינטטי יזהר לשלם בצ"ק או בדיוק כפי המחיר, שלא יכשל לקבל מהם מעות (עודף) כחשש שנתפס עליהם איסור חליפי עבודה זרה.

ודע שלפני יותר משלשים שנה הדפסתי בקונטרס "דת והלכה" בירור מקיף בחשש שערות מהודו, והבאתי שהדבר איסור גמור, אלא שכתבתי שם שמן הראוי שיבצעו חקירה יסודית ומקיפה, וכהיום נתברר הדבר מהרבה מקורות מוסמכים וגם נתברר ששערות הודו בטיב מיוחד, ואפילו בקוריאה או סין שלא חסר להם שערות מייבאים מהודו ומערבים בו ממנו שמשפר טיב הפאה, ויש מאות סוגי פאות שמעורב בהם שער מהודו, הרי נתכאר חומר האיסור ויש להזהר בזה וכמ"ש.

ונשי ישראל שזכו שהעידה תורה עליהם שידם לא היתה במעל, ולא השתתפו בחטא העגל, ולא נתנו נזמי הזהב, ודאי גם לעת כזאת תעמוד להם צדקתם ויקדשו שם שמים בעולם ויפרסמו ככל העולם כי אנו עם ה' נאמנים אך ורק לה' ולתורתו, ועי"ז נזכה במהרה לראות כישועת ה', להעביר גילולים מן הארץ והאלילים כרות יכרתון, וכל הרשעה כולה כעשן חכלה, והיה ה' למלך על כל הארץ וגו'.

בנות ישראל נקרא ! הטהרו והחליפו שמלותיכם כי השכר רב מאוד.

משה שמרנבוך